

Anmeldelser

JUNG CHANG og JON HALLIDAY: *Mao – den ukendte historie*. Oversat af Michael Krefeld. Rosinante. København 2005. ISBN 87-638-0184-1. 889 sider. Illustreret. Kr. 399,00.

Jeg er ikke en fast læser af *Alt for damerne*. Slet ikke. Men min kæreste køber det til tider. Og når det derfor af og til ligger og flyder på sofabordet, så kan man jo godt kaste et blik i det. I et af årets augustnumre kunne jeg således læse den spændende artikel 'Råt og småt' af Lykke Foged. Den handlede om Francois Muracciole og hans 70 kvadratmeters lejlighed i Paris. Francois er arkitekt, siges det. Og det kan man skam godt se, for lejligheden er udnyttet optimalt med »markante detaljer og en stringent farveholdning.« Man følger i en billedserie Lykke rundt i Francois' lejlighed. Gamle skabe, frugt, stole af Arne Jacobsen, andre borde og stole fra Etiopien og Ægypten, koskind og »træ og jern i skøn forening.« Ude i køkkenet kan vi se de køkkenelementer, Francois selv har lavet i lamineret træ i en bordeaux tone, så de matcher de gamle gulv. På køkkenbordet ses også et gammelt sort-hvidt billede. Det matcher også fint med resten af interiøret. Billedet forestiller Mao Tse-tsung. Man skulle måske tro, at det er lidt sært, at Francois har valgt at dekorere sit køkken med historiens største folkemorder. Men hvis man tror, at dette blot er i nærheden af dårlig smag, så tager man helt fejl. Denne disrespect for de 70 millioner kinesere, der mistede livet p.g.a. Maos styre, er ikke dårlig etikette. Mao er nemlig dekorativ – i modsætning til Hitler og Stalin selvfølgelig, skønt de ikke var lige så effektive som Mao, når det gjaldt om at slå deres egne befolkninger ihjel.

Fra 1972 var Mao i blandt de personligheder, hvis kontrafej Andy Warhol gjorde til genstand for sine masseproducerede pop-art portrætter. Her kom han til at indtage en plads sammen med f.eks. Marilyn Monroe, John Lennon og Goethe. Mao var på linje med disse kunstnere, skulle man vel forstå. Lidt af en kunstner – eller måske en Østens vismand? I dag ses hans portræt ligeledes på et hav af nips,

Anmeldelser

tøjartikler og kontorudstyr, som man af og til kan købe for en tier i særligt billige butikker.

De mange millioner kinesere, der mistede livet ved massehenrettelser, likvideringer, tortur, slavearbejde, hungersnød og epidemier forårsaget af Maos håbløse politik, har ikke diskvalificeret Mao som ikon. Mao er blevet kult. Det samme gælder andre folkemordere som Che Guevara og Lenin. Dem kan folk med stil godt dekorere deres hjem med, eller gå rundt med et billede af på deres T-shirt.

Måske er folkemordene og de totalitære træk endda med til at højne disse personers ikonstatus eller »coolness«. Deres forbrydelser betragtes på en eller anden måde ikke som *rigtige* forbrydelser. De mange døde er blot udtryk for beslutsomhed, når det gjaldt de høje idealer, som venstrefløjens stadig deler. Der er revolutionsromantik over det. Det er uhyggeligt at tænke på, men er den mere eller mindre bevidste logik, der ligger bag disse socialistiske folkemorderes ikonstatus, ikke, at deres forbrydelser mere eller mindre menes at kunne undskyldes? Folkemord er ikke bare folkemord. Et sted i visse venstreorienteredes bevidsthed må der således være en indre stemme, der siger, at den måde, ofrene for den totalitære socialisme har udåndet på – den måde hvorpå disse millioner af mennesker har lukket deres øjne og livet har forladt deres kroppe – er væsensforskellig fra den måde, hvorpå ofrene for nazisternes holocaust, Pinochets politiske drab og Milosevichs etniske udrensninger har endt deres liv. Maos, Lenins og Ches ikonstatus vidner om, at man ikke har lært af historien, samt – og det er det mest uhyggelige – at deres forbrydelser ikke er noget, man vil tage *fuldstændig* afstand fra.

Naturligvis spiller tidens generelle historieløshed også ind. Mange unge ved simpelthen ikke, hvem Mao eller Che var. Men deres forældre og deres lærere burde vide det. Desværre har man længe i Vesten lukket øjnene for Maos forbrydelser. Derfor er Mao-biografien *Mao – The Unknown Story* (da. overs. *Mao – den ukendte historie*) af Jung Chang og Jon Halliday landet på et tørt sted.

Lad det være sagt med det samme – biografien er et partsindlæg, skønt et særdeles veldokumenteret partsindlæg. Jung Chang og hendes familie har på nærmeste hånd oplevet det maoistiske regimes grusomhed. Dette skildres i bogen

Anmeldelser

Vilde svaner – tre døtre i Kina fra 1991 (da. overs. 1993). *Vilde svaner* er en personlig skildring, mens Mao-biografien er et forsøg på historieskrivning. At leve op til den sidstnævnte genre lykkes ikke helt. Den personlige indstilling skinner trods alt for tydeligt igennem. Når man læser Changs og Hallidays over 700 sider lange biografi, kan man til tider ikke undgå at få det indtryk, at hvor man har haft valget mellem flere kilder, har man konsekvent valgt dem, der stiller Mao i det værst tænkelige lys. Dertil skal dog siges, at biografien er velunderbygget, og de mange vidnesbyrd om Maos terrorregime lader sig simpelthen ikke benægte, uanset om man skulle kunne finde andre kilder frem i forsøget på at nuancere billedet af Maos person en smule.

Chang og Halliday har interviewet op mod 400 personer – herunder personer fra Maos familie, gamle venner og kollegaer, nærmeste medarbejdere, slægtninge til Maos kollegaer, lederskabets medarbejderstab og nøglevidner til større historiske begivenheder (ikke alle fra det kinesiske fastland har kunnet nævnes). Endvidere historikere og forfattere med særlig ekspertise samt historiske personer og nøglevidner fra godt 40 lande. Dertil kommer et halvhundrede uformelle konversationer. Ca. 300, primært akademikere, har desuden bidraget med materiale til biografien.

Derudover har Chang og Halliday benyttes sig af op mod 50 arkiver fordelt på 11 lande. Bibliografien over kinesisksprogede kilder omfatter ca. 500 værker, dagbøger, rapporter og optegnelser – de ikke-kinesisksprogede kilder har samme omfang. Alt i alt må det siges, at de to forfattere har præsteret et imponerende stykke research.

Biografien, der omfatter 58 kapitler, opdelt i 6 dele, skrider kronologisk frem: Maos ungdom og indmeldelse i kinesiske kommunistparti (1911-27), den brutale kamp for at overtage magten i partiet (1927-35), udbygningen af den enevældige magt (1935-45), borgerkrigen mod Chiang Kai-shek og omdannelsen af Kina til en totalitær stat (1937-49), det kompromisløse og omkostningsfulde forsøg på at gøre Kina til en supermagt (1947-65) og hans bitre hævn over gamle modstandere og det kinesiske folk under kulturrevolutionen (1965-76).

Anmeldelser

Efter beskrivelserne af de ufattelige grusomheder Mao pålagde Kinas befolkning, kunne man spørge: hvad drev ham? For at svare på dette henviser Chang og Halliday til en livsfilosofi, Mao allerede gav udtryk for i 1917-18, hvor han skrev en kommentar til den tyske filosof Friedrich Paulsens værk *Et Etisk System*. Her lyder det bl.a. (*Mao* s. 14f.):

Jeg er ikke enig i det synspunkt, at motivet til ens handlinger skal være at gavne andre, for at det kan kaldes moralsk. Moral skal ikke nødvendigvis defineres i relation til andre. (...) Folk som jeg ønsker (...) at tilfredsstille vores hjerter fuldt ud, og i den proces har vi automatisk de mest værdifulde moralkoder. Selvfølgelig findes der mennesker og ting i verden, men det er alt sammen til kun for mig. (...) Folk som jeg har kun et ansvar over for os selv; vi har ikke noget ansvar over for andre. (...) Jeg er kun ansvarlig over for den virkelighed, jeg kender til, og absolut ikke ansvarlig over for noget andet. Jeg kender ikke noget til fortiden, jeg kender ikke noget til fremtiden. De har ikke noget at gøre med mit jeks virkelighed. (...) Nogle siger, at man har et ansvar for historien. Det tror jeg ikke på. Jeg er kun optaget af at udvikle mig selv. (...) Jeg har et ønske og reagerer på det. Jeg står ikke til ansvar for nogen. (...) [Et godt ry efter døden] kan jeg ikke bruge til noget, for det hører fremtiden til og ikke min egen virkelighed. (...) Folk som jeg skaber ikke bedrifter til fremtidige generationer. (...) Disse to ting [samvittighed og impulser] bør være et og det samme. Alle vore handlinger (...) drives af impulser, og en klog samvittighed modsætter sig ikke nogen af disse. Undertiden (...) hæmmer samvittigheden impulser som for eksempel grovæderi eller overdreven sexnydelse. Men samvittigheden er der kun for at tøjle, ikke for at modsætte sig. Og man tøjler noget for bedre at kunne følge sin impuls. (...) Jeg tror ikke, at disse [bud som »du skal ikke dræbe«, »du skal ikke stjæle«, og »du skal ikke tale ondt om«] har noget med samvittighed at gøre. Jeg mener, at de udelukkende er et udslag af trang til selvopretholdelse. (...) [Alle hensyn må] ske udelukkende af hensyn til en selv og afgjort ikke for at efterkomme ydre moralkrav eller såkaldt ansvarlige følelser. (...) Alt uden for deres [de store helte] natur – som restriktioner og hæmninger – må fejles til side af den store styrke i deres natur. Når Store Helte lader deres impulser få frit løb, er de storslået mægtige, stormfulde og uovervindelige. Deres kraft er som en tornado, der rejser sig fra en dyb slugt, og som en sexgalning på jagt efter et bytte (...) den slags kan ikke standses.

Anmeldelser

Maos betragtninger angående krig, død og ødelæggelser er ligeledes interessante (s. 15f.):

Store krige vil finde sted, så længe der findes jord og himmel, og vil aldrig blive udryddet. (...) Idealet om en verden med Stor Lighed og Harmoni [*da tong*, det kongfuzianske ideelle samfund] er en misforståelse. (...) Langvarig fred er en uudholdelig tilstand for mennesket, og man bliver nødt til at skabe tidevandsbølger af uro i sådanne perioder (...) Når vi ser på historien, beundrer vi de perioder [med krig], hvor det ene drama efter det andet udspilles (...) og som gør læsning om dem underholdende. Vi keder os, når vi når til perioder med fred og velstand (...) Den menneskelige natur elsker bratte omskiftelser. (...) Mennesket er udstyret med en vis nysgerrighed. Hvorfor skulle vi betragte døden med andet? Ønsker vi ikke at opleve forunderlige ting? Døden er det mest forunderlige, og den kommer man aldrig til at opleve, hvis man bliver ved med at leve (...) Nogle er bange for døden, fordi forandringen indtræffer alt for drastisk. Men jeg synes netop, det er det mest vidunderlige: Hvor ellers i denne verden finder vi en så fantastisk og drastisk forandring? (...) Vi elsker at sejle på omvæltningernes hav. At gå fra liv til død er at opleve den største omvæltning. Er det ikke storslået! (...) Hvordan forandrer vi [Kina]? Landet skal (...) tilintetgøres og dernæst gendannes. (...) Folk som jeg længes efter dets tilintetgørelse. (...) Det gælder landet, nationen og menneskeheden (...) Tilintetgørelsen af universet er det samme (...) Folk som jeg længes efter dets tilintetgørelse, for når det gamle univers er tilintetgjort, kan man skabe et nyt. Det er bedre!

Samme betragtninger skulle Mao gentage i årene fremover, når det kom til behandlingen af Kinas befolkning, kulturen samt holdningen til udlandet og brugen af atomvåben. Når man betænker, at Mao faktisk virkeliggjorde sin store drøm om at gøre Kina til en atommagt, kan udtalelser som »Virkelig rent hvis jorden er blevet et fuldstændigt tomrum. Dette kaldes: Uden destruktion, ingen konstruktion« (s. 445) virke en smule foruroligende. Maos logik m.h.t. atomvåben lød bl.a. således: »For vores endelige sejr, for den totale udslettelse af imperialister, er vi villige til at udholde det første [amerikanske atom-] angreb. Det er ikke andet end en stor bunke døende mennesker« (s. 472).

Anmeldelser

Lad os forestille os, hvor mange mennesker der vil dø, hvis der udbryder krig. Der er 2,7 milliarder i verden. En tredjedel kunne gå tabt; lidt flere måske, det kunne være halvdelen (...) Jeg siger, at i en ekstrem situation dør halvdelen, den anden halvdel overlever, men imperialismen bliver fuldstændig udsløttet, og hele verden ville blive socialistisk.

(S. 467)

»Der er ingen grund til at tage på vej over en verdenskrig. Der kan højst ske det, at folk dør (...) Halvdelen af befolkningen bliver udsløttet – det er sket ikke så få gange i Kinas historie (...) Det er bedst, hvis halvdelen af befolkningen er tilbage, næstbedst med en tredjedel.« (S. 500). Maos hyldelse til Kinas nyerhvervede atombombe lød i 1964: »Atombomben går af, når den skal – Åh, hvilken grænseløs glæde!« (S. 551).

Maos ultimative mål for sig selv og kommunismen var verdensdominans. I 1920 udtalte han, at han ville »benytte den russiske model til at reformere Kina og resten af verden« (s. 23). Men efter Stalins død blev modsætningsforholdet til russerne stadig større. Sovjetunionens nye linje og Khrusjtjovs forsøg på at skabe fredelig sameksistens med Vesten blev af Mao udråbt som forræderi. Mao fastholdt stalinismen i enhver forstand og bebrejdede de nye »revisionister«: »Efter de moderne revisionisters mening er det at overleve vigtigere end alt andet. Overlevelse har erstattet marxisme-leninisme.« (S. 533) – »Krig er uundgåelig, så længe der eksisterer kapitalisme« (s. 527). Denne militante indstilling var sød musik i ørene på mange kommunister rundt om i verden – bl.a. Che Guevara, mens Castro betegnede Mao som »en lort« (s. 649). Optimistisk udtalte Mao i 1962: »Engang i fremtiden vil vi oprette Jordens centralkomité og udarbejde en fælles plan for hele jorden« (s. 485). Maos magtdrømme havde ført til aktiv deltagelse i Korea-krigen 1950-53, der kostede 400.000 kinesere livet, uden der opnåedes nogen synderlig militær succes (s. 418 og 431). Om Vietnam-krigen udtalte han, at Kina var parat til at støtte Nordvietnam, hvis disse optrappede krigen: »Derved har vi meget af deres [amerikanernes] kød tæt ved vores negle. Jo flere tropper de sender til Vietnam, jo gladere vil vi blive, for vi føler vi har dem i vores magt, vi

Anmeldelser

kan tage deres blod (...) De vil være tæt på Kina (...) i vores greb. De (...) vil blive vores gidsler« (s. 548).

Når det gjaldt hans eget folk, udgjorde dette kun en irriterende mellemregning og en brik i hans drømme om verdensdominans. Landbefolkningens og arbejdernes lidelser havde han ingen forståelse for: »Jeg tror ikke, at arbejdere i Kina i virkeligheden lider under dårlige fysiske forhold. Det er kun akademikere, som lider«, udtalte han i 1920 (s. 33). I 1957 lød det ved en kommunistisk verdenskongres: »Man siger, at det er skidt med fattigdom, men det er i virkeligheden godt. Jo fattigere folk er, jo mere revolutionære er de. Det er rædselsfuldt at forestille sig den dag, hvor alle er rige (...) Med et overskud af kalorier vil folk have to hoveder og fire ben« (s. 468). Den kinesiske landbefolkning blev aldeles forsømt under Maos styre – også når det gjaldt uddannelse. »Vi har behov for politikken »bevar folk dumme«, lød det (s. 552f.).

Mao mente selv at hylde et simpelt princip: »Gør netop det mod andre, som jeg ikke ønsker, de gør mod mig« (s. 502). Kong Fuzi blev anset for »en dødsfjende af Mao Tse-tungs tanker«, når det gjaldt omsorgen for undersåtterne. »Kongfuzianismen er humanisme (...) det vil sige menneskecenteret« (s. 592). Om undertrykkelsen af oprøret i Ungarn i 1956 udtalte Mao (s. 474):

I Ungarn er det sandt, at levestandarden ikke forbedres ret meget, men den var slet ikke så ringe. Og alligevel (...) var der stort postyr. (...) Det grundlæggende problem med nogle østeuropæiske lande er, at de ikke eliminerer alle de der kontrarevolutionære (...) Nu ligger de, som de har redt. (...) Vi må slå ihjel (...) Og vi siger, at det er godt at slå ihjel.

Sådanne udtalelser har sikkert ikke været blandt de guldkorn, der blev medtaget i Den Lille Røde, der nød så stor yndest på venstrefløjen. Det er sikkert heller ikke sådanne udtalelser Lars HUG og Kliché har omsat til popsange, eller fået Eddie Skoller til at skabe sig og lalle: »Jeg holder med Kina«.

Hvilke omkostninger havde Maos livsfilosofi og politiske ambitioner for det kinesiske folk? Ja, de er svære at fatte, når man læser de kinesiske kommunisters synderegister fra 1926 til 1976 igennem. Vold og død har fulgt i deres spor siden slutningen af 1920'erne og frem til i dag. Voldskampagne på voldskampagne –

Anmeldelser

udrensning på udrensning, undertrykkelse, mishandling og nød. Lad mig i det følgende opliste Chang og Hallidays redegørelser for overgreb mod den kinesiske befolkning. Dette kan måske af den lidt mere magelige læser benyttes som et indeks til de godt 700 siders rædselshistorier.

I slutningen af 1926 igangsatte den KGB-støttede Bondebevægelse samt kommunister indenfor nationalistbevægelsen optøjer, mord og mishandlinger rundt om i Kina. I Hunan-provinsen ledtes disse, der kostede et ukendt antal ofre livet, fra december 1926 til april 1927 af Mao. Mao bemærkede i august 1927: »Først da jeg havde boet i Hunan i mere end 30 dage, ændrede jeg fuldstændig holdning [til voldsanvendelse]« (s. 44). Fra jan. 1927 opfordrede Mao til mere vold og mishandlinger af tidligere landbesiddere: »En revolution er ikke noget middagsselskab (...) En revolution er et oprør, en voldshandling, hvor en klasse styrter en anden. (...) Det er nødvendigt at frembringe et (...) voldsregime i hvert eneste amt.« (S. 46). Mao valgte i foråret 1927 en tekst (sandsynligvis skrevet af Mao selv) til vejledning af bondebevægelsens agitatorer i Hunan: »[Hvis ofrene er] stædige (...) skærer vi akillesenerne over og ørerne af dem. (...) Jeg havde lyttet helt opslugt som i fuldskab eller trance. Nu vågnede jeg pludselig ved udbruddet »Vidunderligt«, og jeg kunne ikke selv lade være med at udbrude »Vidunderligt!«« (S. 47). Ordvalget minder om det i Maos egen rapport til Kinas Kommunistparti (KKP) i Shanghai fra marts 1927 (s. 46):

[Jeg føler] en form for hidtil ukendt ekstase. (...) Det [brutale oprør] er vidunderligt! Det er vidunderligt! (...) De opfandt vendingen: »Enhver, som besidder jord, er en tyran, og alle store jordbesiddere er onde«. De slår jordbesiddere til jorden og tramper på dem med fødderne. (...) de tramper og hopper i frøkenernes og fruernes elfenbenssenge. De griber fat i folk, som de har lyst til, sætter en dosmerhat på hovedet af dem og fører dem rundt. De følger stort set deres mindste luner (...) og skaber rædsel overalt på landet. (...) [De oprørske bondeledere] er blevet herrer og mestre og har forvandlet bondsammenslutningerne til et ret grufuldt redskab i deres hænder. (...) En høj papirhat sættes på [ofrets hoved], og på hatten skrives tyrannisk jordbesidder det-og-det eller ond landadel det-og-det. Så bliver personen trukket rundt i et reb [som et dyr] fulgt af en stor menneskemængde (...)

Anmeldelser

Straffen får [ofret] til at ryste heftigt. Efter en af den slags ture er ofret nedbrudt for evigt (...) Bondesammenslutningerne er meget udspekulerede. Den tog en ond herremand med og erklærede, at han ville blive udsat for [ovenstående behandling] (...) Men så besluttede de ikke at gøre det den dag (...) Den onde herremand vidste ikke, hvornår han ville blive udsat for behandlingen, så han levede hver eneste dag i gru og havde ikke et øjebliks fred. (...) Det [*suo-biao*, en skarp, tveægget kniv med langt skaft] får alle tyranniske jordbesiddere og onde herremænd til at ryste bare ved synet. Hunans revolutionære myndigheder burde (...) sørge for, at hver eneste unge og midaldrende mand har sådan en. Der bør ikke være begrænsninger for [brugen af] den.

Senere udtalte Mao om terroren i Hunan: »Et par stykker, der er tævet ihjel, er ikke noget særligt.« (S. 46).

I efteråret 1927 til januar 1929 indtog kommunisterne under Maos ledelse områder i Jinggang-bjergområdet. Hovedbyen i Ninggang amt blev indtaget og amtmanden dræbt offentligt. Plyndringstogter under parolen *da tu-hao*, »knus jordbesiddende tyranner«, og offentlige henrettelsesmøder med drab på jordbesiddere blev herefter hurtigt en del af det lokale liv (s. 60ff.). Mao skrev et digt: »Se os dræbe de onde jordbesiddere i dag – Er I ikke bange? – Der er knivstik på knivstik« (s. 61).

Andre steder i Kina var situationen ikke bedre. Omkring nytår 1928 igangsatte kommunisterne på russisk opfordring oprør i flere provinser. I januar-februar 1928 etableredes der bl.a. en kommunistisk magtbase i Hailufeng på sydkysten, kaldet »Lille Moskva« under ledelse af Pang Pei. Denne beordrede massehenrettelser og udsejelse af hele landsbyer. Ca. 10.000 blev dræbt (s. 67). Pang Pei gav instrukserne og udtalte om Lenin (s. 67):

Hans [Lenins] lov er uden detaljer. Den dræber bare al opposition. Hans arbejdere og bønder kan bare myrde alle jordbesiddere, onde herremænd, godsejere, kapitalister, uden at skulle rapportere til nogen (...) [Man bør] skære maverne op og hovederne af (...) slagte på stedet uden tøven. Ikke vise den mindste smule følelse (...) dræb, dræb løs. At dræbe er det vigtigste arbejde i en opstand. (...) [Børn bør roses for] automatisk at dræbe reaktionære.

Anmeldelser

Et lignende masse mord udspillede sig i juni 1928 i det sydøstlige Hunan. Her ledtes det kommunistiske oprør af Zhu De. Oprøret slog fejl p.g.a. dets brutalitet. Lokalbefolkningen rejste sig mod kommunisterne efter, at Zhus mænd havde udslettet to hele byer, Chenzhou og Leiyang (s. 67f.). KKP-vejledning m.h.t. taktik havde i juni lydt (s. 67f):

[Taktikken er] at dræbe hver eneste af klassefjenderne og brænde og ødelægge deres hjem. [Sloganet er] »Brænd, brænd, brænd! Dræb, dræb, dræb!« [Enhver der er uvillig til stemples som] en løbende hund for jordbesidderne [som] fortjener at blive dræbt. (...) [For] at få dem til at slutte sig til revolutionen er der kun én vej: Brug rød terror for at få dem til at gøre ting, så de ikke længere har mulighed for senere at indgå kompromiser med jordbesidderne og bourgeoisiet.

I marts 1929 sluttede Zhu Des hær sig til Maos. Sammen indtog de byen Tingzhou i Fuijan-provinsen, der plyndredes. Byens rådhus blev jævnet med jorden og dets forsvarschef dræbt. Liget udstilledes offentligt (s. 75).

I februar til oktober 1930 oprettede Mao, Zhu De og Lieu Shi-qi en magtbase i Fuijan, Hunan og Jiangxi. Der igangsattes straks en kampagne mod »rige bønder«, »kulakker« og »anti-bolsjevikker« (AB). Lokale bønder, der gjorde oprør, blev undertrykt, og flere kommunister indenfor egne rækker henrettedes efter anklager fra Mao og Lieu Shi-qi for at være kontrarevolutionære. Et oprør blandt bønderne slås brutalt ned. Antallet af dræbte løb op i tusinder (s. 102ff.). Lieu Shi-qis instrukser lød den 25. juni 1930: »Ser man nogle vakle eller opføre sig dårligt, skal de arresteres (...) Der gælder ikke særlig medfølelse for familie eller venner (...) Enhver, som kommer i jeres hjem eller ethvert andet sted, og ikke opfører sig korrekt (...) skal I indberette (...) til myndighederne, så de kan blive pågrebet og straffet.« (s. 104).

I november til foråret 1931 igangsatte Mao en ny udrensningebølge mod »Anti-bolsjevikker« (AB) i hæren og partiet i Jiangxi og Fuijan, nu med hjælp fra Lie Shau-joe. Mistænkte arresteredes og tortureredes til tilståelse og angivelse af andre AB'er. Tilståelse under tortur blev taget som bevis for skyld. Et overgreb på byen Futian førte til oprør, der dog blev slået brutalt ned med KKP-ledelsens og

Anmeldelser

Moskvas anerkendelse. Antallet af ofre vurderedes til 16.000 (s. 104ff.). Maos instrukser til Lie Shau-joe vedrørende aktionen mod AB'er i Futian, lød den 3. december 1930: »Slå dem alle sammen ihjel (...) slagt løs i alle amter og distrikter (...) På ethvert sted, hvor man ikke anholder og slagter, må partimedlemmerne og områdets regering være AB, og så kan man uden videre pågribe og ordne dem [*xun-ban*, indebærer tortur/likvidering]« (s. 106).

KKP oprettede i november 1931 (til okt. 1934) en stat i det centrale Kina (særligt Jiangxi og Fuijan) med Ruijin som hovedstad. Mao udnævntes som statsleder, Zhe De ledte hæren og Chou En-lai var partileder. Området regeredes efter totalitære principper med benyttelse af hemmeligt politi, terror, udrensninger og henrettelser. Private sammenkomster blev forbudt. Folk, der forsøgte at forlade området, henrettedes. Alligevel foregik der en masseflugt. Landbefolkningen udplyndredes og beordredes til at udføre slaverilignende tvangsarbejde. I februar 1933 igangsatte Mao »Jordundersøgelseskampagnen« for at afsløre »skjulte herremænd og kulakker«. Ejendomme konfiskeredes og de tidligere ejere blev ofte tvunget til at bo i telte (*niu-peng*) som udskud, der kunne anvendes til »ubegrænset tvangsarbejde«. Kampagnen skaffede tvangsarbejdere i titusindvis. Folk blev desuden tvunget ind i Den Røde Hær med trusler om forfølgelse grundet kontrarevolutionær aktivitet. Selvmordsraten steg drastisk. Fra 1931-35 faldt befolkningstallet i Jiangxi og Fuijan med 20% (dvs. 2 millioner). Før kommunisterne forlod området i oktober 1934 foretoges der en afsluttende massakre på tusindvis lokale, især lærere. Det samlede antal ofre i Ruijin-basen formodes at være over 350.000. Medregnet er ikke ofre i områder uden for Ruijin-basen, der i perioder var under kommunisternes kontrol. Endnu 350.000 dør i krig. (s. 118-26). I andre baser foretages der lignende udrensninger. I Hunan-Hubei myrdes 1932-43 ca. 10.000 (s. 205). Et øjenvidne beskrev det således (s. 205):

Alene under denne udrensning blev der dræbt over 10.000. Nu [1961] er der kun nogle få kvindelige kammerater i live, og det skyldes, at mændene blev dræbt først (...) og så kom fjenden [nationalisterne], før [udrenserne] nåede til kvinderne. (...) Den dag i dag (...) finder de stadig knogler i den ene store grube efter den anden i området. (...) [Mange blev] lagt i en jutesæk og smidt

Anmeldelser

i Hong-søen med store sten bundet til sækken. Fiskerne turde ikke fiske i søen, fordi mange lig flød op til overfladen, og søen ændrede farve.

Indenfor kommunisternes egne rækker blev der ligeledes taget fat. I september 1935 udrensedes der i Shaanxi 2-300 lokale kommunister, hvis leder Liu Chih-tan blev anklaget for at være kontrarevolutionær. Flere af Chih-tans mænd tortureredes, fængsledes og begravedes levende (s. 195ff.).

Samme procedure anvendtes overfor udrensede indenfor hæren. Efter Den Lange March havde Mao oprettet en magtbase i Yanan i 1935. Da resterne af Den Røde Hærs Vestlige Kontingent, under ledelse af Chang Kuo-tao, trængtes tilbage til Yanan, udsattes denne her for en udrensning på Maos foranledning. Omkring 200 begravedes levende. En Yanan-embedsmand beskrev det således (s. 239f.):

Da de blev jaget ind i vores [område], arrangerede vi først en velkomstfest for dem og tog deres våben. Dernæst sagde vi til dem: »Kammerater, I har gået meget igennem. I bliver overflyttet til bagtroppen, så I kan hvile jer«. Vi førte dem gruppevis ned i dalen og begravde alle de sønnesønner af skildpadder [dvs. svin] levende. Det var rigtigt sjovt at begrave dem. Først sagde vi smilende til dem: »Kammerater, grav nogle gode huller, vi vil begrave nationalistiske tropper levende«. De arbejdede virkelig hårdt, gravede og gravede og tørrede sveden af panden (...) Da de var færdige, skubbede og sparkede vi dem alle sammen i. Først troede de, vi lavede sjov. Men da vi begyndte at skovle jord på, begyndte de at råbe: »Kammerater, vi er ikke nationalistiske tropper!« Vi bandede: »Dumme svin. Vi er ligeglade med, om I er nationalistiske tropper. Vi synes, I skal dø, og så dør I. (...) [Spørgsmål: Dette var vel ikke på ordre fra partiet?] Hvad?! Det var den øverstbefalende for vores regiment, der gav ordre til det. Og han sagde, at det var på ordre fra kammerat Gao Gang [lokal kommunistleder], som selvfølgelig udførte en ordre fra Formand Mao. Vi anerkender kun Formand Maos myndighed. Vi gør det, Formand Mao beder os gøre, uanset hvad.

Fra marts 1942 til foråret igangsattes den såkaldte »Berigelseskampagnen« i Yanan-basen (»Yanan-terroren«). Efter nyligt tilkomne unge kommunister fra nationalistkontrollerede områder havde udtrykt desillusion angående forholdene i Yanan – partielitens privilegier og den manglende lighed – sattes chefen for KKP's

Anmeldelser

hemmelige politi, Kang Sheng, til at udrense særligt blandt de unge kommunister, der anklagedes for spionage. Alle blev forbudt at forlade Yanan, »mistænkte« interneredes på deres arbejdspladser og institutioner eller i de mere end 3000 fangehuller i bjerghuler. Trods dette foregik der en stor desertering. »Mistænkte« tortureredes, udsattes for ydmygende behandling under masse møder og indoktrineringsmøder. Der igangsattes såkaldte »tankeundersøgelser« og al satire blev forbudt (»at sige underlige ord«). Ungdomslederen og dissidenten Wang Shiwei dræbes først i 1947 (s. 248-50 og 269-284).

Angående anklagen om partiledelsens privilegier skrev en partiideolog: »Det er ikke de ledende kammerater, som selv beder om privilegier. Det er på ordre fra partiet. Tag nu Formand Mao, for eksempel: Partiet kan beordre ham til at spise en kylling om dagen.« (S. 272).

Maos instrukser lød fra juni til november 1943 (s. 277-79, 282 og 297):

Sig til alle, at de skal skrive hver eneste sociale tilknytning af enhver slags ned. (...) Demokrati, frihed, lighed og broderskaber [skal kun anvendes] til vores politiske formål (...) [ikke] som ægte idealer. – Bortset fra en enkelt person, er alle lærere og administrationspersonale [på administrationsskolen] spioner og mange af de studerende er også spioner, sandsynligvis over halvdelen. – Det er ikke godt at korrigere [m.h.t. anvendelsen af tortur] hverken for tidligt eller for sent. (...) Hvis det sker for tidligt (...) når kampagnen ikke sin fulde virkning; og hvis det sker for sent (...) vil skaden [på torturofrene] være for stor. Princippet må derfor være at overvåge nøje og korrigere på rette tidspunkt. – [Alle organisationer skal] sætte vagtposter ud og indføre udgangsforbud, bandlyse gæster og hindre fri bevægelse ind og ud. (...) Få alle til at skrive deres tankeundersøgelse og skrive den tre gange, fem gange, igen og igen (...) sig til alle, at de skal fortælle alt, de nogensinde har gemt på, som ikke er godt for partiet [»små udbredelser«] (...) Hvis man er uskyldig, bør der ikke være noget, man ikke kan oplyse overfor partiet.

Veteraner fortalte senere vedrørende »tankeundersøgelserne« og fangehullerne (s. 278 og 281):

Man skulle skrive ned hvad X eller Y havde sagt, foruden det man selv havde sagt, som måske ikke var så godt. Man skulle hele tiden grave i hukommelsen

Anmeldelser

og hele tiden skrive. Det var modbydeligt. – [Fanghullerne var fyldte med mennesker] hvoraf mange var blevet vanvittige. Nogle lo vildt, andre græd [og] frembragte skrig og hyl som ulve hver nat.«

Maos sikkerhedsassistent, Shi Zhe, fortalte senere, at man benyttede de »kontrarevolutionære« til medicinske forsøg: »Nede i den [store balje] lå en mandskrop omkring tredive år gammel nedsænket i formaldehyd. (...) [Hospitalspersonalet fortalte, at] Kang Sheng bemyndigede os [til at dræbe tre] kontrarevolutionære [til medicinske formål]« (s. 277).

Selv russerne var rystede – Nikolaj Rosjtjin skrev om kampagnen i 1945: »[Kampagnens metoder var] perversioner der kostede et stort antal ofre.« (S. 301). Som undskyldning for terroren udtalte Mao i foråret 1945: »Hensigten var at give jer et dejligt bad, men der blev puttet for meget kaliummanganat i [til bekæmpelse af lus] og det gjorde skade på jeres bløde hud.« (S. 282).

Flere tusinde mistede livet under Yanan-terroren. Dertil kom, at man i samme periode (1939-45) undertrykte landbefolkningen, således som man også tidligere havde gjort det i kommunistkontrollerede områder. Hårde skatter pålagdes bønderne, hvilket medførte hungersnød og en voldsomt stigende dødelighed. Flere flygtede fra Yanan. Desuden pålagdes bønderne hoveriarbejde. Kommunisterne forsøgte bl.a. at forøge indtægterne gennem opiumproduktion (s. 309-12 og 314ff.).

Efter borgerkrigen med nationalisterne atter var blusset op, kom det til udrensninger i Den Røde Hær. Under våbenhvilen i efteråret 1946 intensiveredes disse blandt de tropper, kommunisterne ikke mente at kunne kontrollere fuldt ud. Antallet af »udrensede« (*qing-xi*) og flygtede nåede i løbet af tre år op på 150.000 (s. 336).

Grundet Maos insisteren på at tilbagebetale sovjetisk bistand (hvilket ikke var et krav fra Sovjetunionens side) udplyndredes landbefolkningerne yderligere i de kommunistisk besatte områder i 1947-48. Dette medførte atter hungersnød. 10.000 døde alene i Hunan i 1947. I Manchuriet døde hundredtusindvis i 1948. For at udnytte de besatte områder til gavn for krigsførelsen blev arbejdsdygtige civile endvidere v.h.a. terror tvunget til at udføre hoveriarbejde. Under såkaldte

Anmeldelser

jordreformer konfiskeredes ejendomme. På Maos ordre gennemførte Kang Sheng massebrutalitet med offentlig mishandling af lokale landejere (samt deres familie, herunder børn) og massehenrettelser. Partiet dikterede, at »landejere« og »kulakker« udgjorde 10% af befolkningen d.v.s. 16 millioner. Antallet af dødsopfre var over 200.000 (s. 338f. og 356-363).

I 1948 belejrede de kommunistiske tropper Changchun i Manchuriet og udsultede byen, til den overgav sig. Under belejringen forhindrede kommunisterne bevidst civilbefolkningen i at forlade byen, men overlod dem til sultedøden. Samme taktik anvendtes overfor andre belejrede byer. Antallet af ofre i Changchun lå mellem 120.000-330.000 (s. 354-56).

I oktober 1949 var kommunisternes sejr en realitet. Efter magtovertagelsen nedkæmpedes enhver modstand i alle landområder brutalt. Mao udtalte: »Efter tilintetgørelsen af de bevæbnede fjender vil der stadig være ubevæbnede fjender; de vil ikke undlade at føre kamp mod os til sidste mand; vi må aldrig undervurdere dem. Hvis vi ikke opstiller og forstår problemet på denne måde, vil vi komme til at begå endnu alvorligere fejl.« (S. COURTOIS m.fl.: *Kommunismens sorte bog*. Kbh. 2002, s. 519). Befolkningen terroriseredes systematisk. Fra oktober 1950 til oktober 1951 igangsattes »Kampagnen til undertrykkelse af kontrarevolutionære«, der sigtede på udrensning af politiske modstandere, såkaldte klassefjender, banditter og spioner. Desuden igangsattes »jordreformer«, der atter medførte massebrutalitet med tortur og henrettelser samt selvmord. Der afholdtes massemøder, hvorunder »kontrarevolutionære« henrettedes i hundredvis ad gangen. Hundredetusinder sendtes i arbejdslejre (*lao-gai* – »reform gennem arbejde«), hvor de svageste udsultedes og arbejdedes til døde. Andre blev sat under konstant overvågning. Al retsbeskyttelse og basale frihedsrettigheder afskaffedes (retten til tale, bevægelse, arbejde, information). Religionsudøvelse blev undertrykt. »Udenlandske« religiøse minoriteter forfulgtes (hundredvis af katolikker dræbtes). Antallet af ofre for kampagnen lå på mellem 140.000 og 3 millioner dræbte (*Mao* s. 367-372).

Fra slutningen af 1951 til maj 1953 igangsattes to nye kampagner: »De 3 antier-kampagnen« og »De 5 antier-kampagnen«. Førstnævnte rettede sig imod såkaldt

Anmeldelser

underslæb, spild og bureaukrati (forsømmelighed). Næsten 4 millioner offentlige tjenestemænd undersøgte (endnu flere i hæren). Desuden forfulgtes private forretningsfolk under »De 5 antier-kampagnen« vendt mod såkaldt korruption, skatteunddragelse, tyveri af statslig ejendom og tyveri af økonomiske oplysninger. Mao opnåede hermed fuld kontrol med statsfinanserne, og private midler kunne beslaglægges. Tusinder henrettedes, og 2-300.000 blev drevet til selvmord (s. 372-74).

Grundet Maos fortsatte vægtning af tilbagebetaling af sovjetisk bistand samt målet om skulle gøre Kina til en supermagt igangsattes et supermagtsprogram i 1953-56. Hoveddelen af Kinas landbrugs-/fødevareproduktion blev tvangsinddrevet til eksport. Befolkningen tildelte kun »basismad« (ud fra en spekulativ minimumsgrænse fastsat af Mao). For at kontrollere bønderne omlagdes landbruget v.h.a. terror til kollektive brug. Der opstod fødevaremangel, særligt i landområderne. Landbefolkningen fik dog forbud imod at flytte til byerne, hvilket resulterede i omfattende hungersnød med et ukendt antal ofre. Desuden igangsattes en ny udrensning blandt statsansatte. 14 millioner undersøgte, flere under anvendelse af tortur. Flere henrettedes. Undertrykkelse af litteratur og kunst blev ligeledes intensiveret (s. 435-438 og 447-459).

Efter i februar at have opfordret til kritik af regimet blandt de intellektuelle (»lad hundrede blomster blomstre«) igangsatte Mao fra juni 1957 til 1958 en forfølgelse af disse kritikere (Drabet på »De Hundrede Blomster«/»Anti-højrefløjskampagnen«). Mao fastsatte en kvote for antallet af ofre – antallet af »højreorienterede« blandt de intellektuelle blev sat til 1-10% (ca. 550.000). Forfattere, kunstnere, lærere forfulgtes, tortureredes og henrettedes offentligt. Offentlige fordømmelsesmøder drev mange til selvmord. De fleste deporteredes til afsidesliggende områder i det nordlige Manchuriet, hvor mange døde (s. 474-480).

I maj 1958 igangsatte Mao et nyt forsøg på at gøre Kina til en militær og industriel supermagt – »Det Store Spring Fremad«. Civilbefolkningen tildelte lavere maddrationer, mens størstedelen af fødevareproduktionen beslaglagdes til eksport. Dette resulterede i verdenshistoriens største hungersnød. Fejlnæring og afledte sygdomme samt epidemier medførte et enormt antal dødsfald. Alene i 1960

Anmeldelser

døde 22 millioner. Mao var helt på det rene med disse omkostninger. Med sin kampagne regnede han med den omstændighed, at »halvdelen af Kinas befolkning vil dø«. Men »døden har også sine gode sider. De døde kan gøde jorden«, lød det i 1958 (s. 500). Der udøvedes desuden stor brutalitet i behandlingen af den sultende landbefolkning. Befolkningen pålagdes endvidere tvangsarbejde på en række storprojekter, der senere blev opgivet, da de udgjorde et enormt spild af ressourcer og arbejdskraft. Landbefolkningens hjem blev ødelagte og folk tvangsbosattes i kollektiver (»folkekommuner«), hvor madrationerne uddeltes centralt. Mao pålagde endvidere befolkningen en række belastende og håbløse opgaver – for at øge fødevareproduktion til eksport blev bønders huse revet ned og anvendt som gødning. Spurve beordredes indfanget og dræbt, da de spiste kornet (resultatet blev en katastrofal forstyrrelse af naturens balance). Civile beordredes endvidere at opføre små »baggårdsovne« for at omsmelte alt husgeråd til stål (resultatet blev dog højst råjern). Store områder afskovedes, hvilket medførte oversvømmelser. Ved den største dæmningskatastrofe i verdenshistorien døde 230-240.000 i Hunan, og millioner måtte flygte. I storbyerne oprettedes »bykommuner«, der reelt var slavelejre. Kalorieindholdet i byboernes madrationer var lavere end den i madrationerne i Auschwitz! Tusindvis af historiske monumenter blev revet ned for at give plads til industri. Efter i juli 1959 at have fået fordømt forsvarsminister Peng De-huai blev dennes sympatisører og andre kritikere af Det Store Spring udrenset. Den senere leder Deng Xiao-ping anslog 10 millioner som ofre alene for denne kampagne. Et internt oprør i partiet under ledelse af Liu Shao-chi tvang dog Mao til at neddrose projektet i 1961. De samlede antal dødsopfre for »Det Store Spring« beløber sig til svimlende 38 millioner (s. 485-500, 514 og 536f.).

I samme periode blev minoriteter i Tibet og det vestlige Kina undertrykt. Tibet invaderedes i 1950-51. Forsøg på at undertrykke religionen i Kham-regionen fra 1956 førte i 1958 til opstande i flere af Kinas vestlige provinser. I 1959 nedkæmpedes et oprør i Lhasa, Tibet, brutalt og Dalai Lhama flygtede. Tibetannerne udsattes herefter for en massiv undertrykkelse med et ukendt antal ofre. En stor del af den mandlige befolkning fængsledes, og en kulturel udsejelse af tibetansk

Anmeldelser

livsstil igangsattes (»den store udseelse«). Bl.a. ødelagdes mere end 2000 klostre (s. 516-520).

I 1964 tvangsflyttedes 4 millioner mennesker til bjergegne for her at opbygge militærindustri, »Den 3. Front«. Mange døde under kummerlige vilkår (s. 549).

Fra september 1962 og ind i 1964 blev kunsten udsat for endnu et angreb. Alle former for kunst (endda havebrug med blomster) blev stemplet som »feudalt« og »kapitalistisk«. Kunstnere sendtes til landsbyerne, og flere kulturelle mindesmærker (templer, mindesmærker) ødelagdes (s. 552-554). Det alvorligste angreb på kunsten satte dog ind to år senere. Mao igangsatte fra april 1966 en kampagne mod kulturen – den såkaldte »Kulturrevolution« eller »Den Store Udrensning«. Den blev mindre intens efter 1969, men skulle vare til Maos død i 1976. Enhver kulturform fordømtes som havende været under styring af embedsfolk, der fulgte en »sort linje i modstrid mod Mao Tse-tungs tanker«. Dette forsøg på at »smadre al gammel kultur« skulle ledes af »kulturrevolutionens lille gruppe«: Jiang Qing (Mme. Mao), Lin Biao, Kang Sheng, Chou En-lai og Chen Bo-da. »Drøb kulturen-manifestet« opfordrede til udseelse af kulturen. Samtidig (som hævn for modstanden mod »Det Store Spring«) anvendtes kampagnen til at udrense Mao-kritikere indenfor partiet, hæren og politiet (47% af centralkomiteén udrensedes, bl.a. Liu Shao-chi). Unge opfordredes til at fordømme deres læreres »burgøjsertanker« og danne aktionsgrupper. Disse udviklede sig til regulære bølgebander, »rødgardister«. Fra juni udartede deres aktiviteter sig til massebrutalitet og offentlige mishandlinger, uden der blev grebet ind. I stedet opfordrede man fra centralt hold til mere vold. Under »Røde Augusts Rædsler« førte mishandlinger til de første dødsfald. »Sorte lærere« og deres familier, herunder børn, mishandles. Forfatteres, operasangeres og akademikeres hjem endevendtes under voldelige ransagninger, hvorunder folk til tider udsattes for dødbringende tortur. Alene i august og september ransagedes 33.000 hjem i Peking, 1772 blev pryglet ihjel og 100.000 forvist. Bøger, malerier og musikinstrumenter afbrændtes. Kunstskatte beslaglagdes af staten (partitoppen). Fra 1967 intensiveredes udrensningen af embedsmænd i partiet, der fordømtes som »kapitalistiske vejfarende«, der havde fulgt »den sorte linje«. Rødgardisterne

Anmeldelser

overfaldt de udrensede embedsmænd, der blev erstattet af militærfolk. Millioner sendtes i »7. maj kadreskoler« sammen med kunstnerne og journalister. Kampe mellem forskellige rivaliserende civile og militære grupper, der ønskede del i det nye magtapparat, førte endvidere til miniorgerkrige rundt om i Kina. I maj blev et oprør i hæren slået ned i Wuhan. Soldaterne sendtes i arbejdslejr. Sammenstødende mellem civile grupper forsøgtes i 1968 standset v.h.a. statsterror. Studenterorganisationerne opløstes. 3,5 million studenterledere/rebeller blev anholdt, og mellem 10 og 16 millioner studerende blev sendt i arbejde i landområderne. I Quangxi undertvang general Wei Gou-qing en fraktion, der stempledes som »klassefjender«. På få dage myrdedes 3681 mennesker – og i løbet af året 100.000 i hele provinsen. Samme år igangsattes et »eftersyn af de sociale klasser« med udrensning af »klassefjender« i provinserne som mål. Snesevis af millioner forfulgtes. I Indre Mongoliet udsattes 1 million for overgreb, 346.000 dømtes og 16.000 myrdedes. I Yunnan myrdedes 17.000. I Wuxan endte fordømmelsesmøderne i kannibalisme, de såkaldte »menneskekødsbanketter«, hvor dele af ofrenes legemer eller organer fortæredes som en del af ydmygelserne. Antallet af ofre for kulturrevolutionen (1966-76) anslås til 3 millioner døde – 100 millioner var blevet udsat for overgreb (s. 571ff. og 583-621).

Tilbage står spørgsmålet: Hvad var resultatet af Maos 27-årige styre? Svaret: Et uland med atomvåben – og 70 millioner døde. Før magtovertagelsen havde kommunisterne allerede dræbt over 1 million mennesker. I årene 1949-1976 døde yderligere 27 millioner mennesker i fængsler og fangelejr – i hvert af disse år levede ca. 10 millioner interneret i lejr med en årlig dødelighed på op til 10% (s. 369). Hertil kommer de store udrensninger i 1950-51 og 1966-76 (op til 6 millioner døde) samt den bevidst påførte hungersnød under »Det Store Spring« med 38 millioner døde.

Trods disse rystende kendsgerninger har venstrefløjnen i Vesten ofte ikke følt trang til at tage afstand fra maoismen. Konfronteret med de enorme dødstal bemærkede én af Danmarks varmeste fortalere for Mao, KAP-lederen Benito Scoocozza, blot, at der jo boede så mange mennesker i Kina. I sig selv et fantastisk synspunkt. Ofte fremføres det dog, at nationalisterne også begik overgreb. Dette er

Anmeldelser

unægtelig sandt, men disse kommer ikke i nærheden af at kunne måle sig med kommunisternes. En anden bortforklaring går på, at hungersnøden i de kommunistiske områder var forårsaget af borgerkrigen. Trods dette vedblev kommunisterne dog at lægge yderligere byrder på civilbefolkningen i de områder, de beherskede. Sultepisoderne efter 1949 må endvidere siges at udgøre en del af en meget bevidst politik.

Begyndelsen til Maos berømmelse i Vesten kan føres tilbage til Edgar Snows bøger fra 1937-38 (*Mao Tse-tung Autobiography*, *Red Star Over China* og *Impressions of Mao Tse-tung*), der bl.a. byggede på interviews med Mao i sommeren 1936. Snow havde her slugt Maos løgnehistorier om Den Lange March og kampen mod japanerne råt. Sandheden bag Den Lange March 1934-35 var, at den havde været en militær katastrofe for kommunisterne, som nationalisterne og Chiang Kai-shek ikke havde udnyttet. Grundet Maos uduelighed var hans hær skrumpet fra 80.000 til 4000. Under den årlange march havde Mao for det meste befundet sig i en bærestol, mens hans mænd led under sult (trods plyndringer af lokalbefolkningerne), udmattelse, undertrykkelse og håbløs ledelse. De soldater, der sakkede bagud under marchen, blev beordret skudt. De myteomspundne kampe ved broen over Dadu-floden ved Luding havde end ikke fundet sted (s. 127-192).

Legenden omkring Mao byggede endvidere på kampene mod japanerne. I virkeligheden gjorde kommunisterne meget lidt i denne forbindelse. Nationalisterne førte den egentlige kamp, mens Mao ventede til det tidspunkt, hvor han kunne få overtaget over nationalisternes nedslidte tropper. Hemmingway, der havde opholdt sig i Kina, skrev herom (s. 264f.):

Som gode kommunister forsøger de at udvide deres indflydelsessfære (...) uanset hvilke territoriale begrænsninger de har accepteret skriftligt. (...) [Takket være deres] fortræffelige propaganda har Amerika et overdrevent stort indtryk af den rolle, de har spillet i krigen mod Japan. De har ydet en betydelig indsats, men den fra de centrale regeringsstyrker [nationalisterne, Chiang Kai-shek] har været hundrede gange større. (...) Kommuniste har ifølge mine erfaringer fra Spanien altid forsøgt at give indtryk af, at de er de eneste, som virkelig kæmper.

Anmeldelser

Trods dette blev Mao atter hyldet i Vesten med Anna Louise Strongs bog *Dawn from China*, 1947. I 1955 besøgte Simone de Beauvoir Kina. Hun udtalte efter besøget: »hans [Maos] magtudøvelse er ikke mere diktatorisk end for eksempel Roosevelts var. Det ny Kinas forfatning gør det umuligt at koncentrere al magt i en enkelt mands hænder.« I sin bog *Den lange march* står der i indekset under »vold«: »[Mao] om vold, undgåelse af« (s. 523). Igennem årtier undgik det kinesiske folks ufattelige lidelser vestlige venstreorienteredes opmærksomhed. Sartre fremkom med endnu en *loonisme* og betegnede Maos »revolutionære vold« som »dybt moralsk« (s. 647).

En del af skylden for Maos ikonstatus i Vesten må dog også tilskrives Nixon og Kissinger, der i forbindelse med den diplomatiske optøning i 1970-73 som en del af Nixons valgkamp havde travlt med at lovprise Maos påståede fortræffeligheder (s. 657ff.).

Chang og Hallidays biografi er interessant og tankevækkende. Den er velskrevet og veldokumenteret. Den belyser et sort kapitel i menneskehedens historie og sætter fokus på den enorme diskrepans, der stadig eksisterer mellem opfattelsen af Mao i Vesten og det rædselsregime, han stod i spidsen for.

Jesper Rosenløv

KAREN JESPERSEN og RALF PITTELKOW: *Islamister og naivister – et anklageskrift*. People's Press. København 2006.

ISBN 87-7055-004-2. 192 sider. Kr. 149,00.

Kan De se scenen for Dem, kære læser? Deadline kl. 22.30. Studieværten Adam Holm interviewer Karen Jespersen og Ralf Pittelkow i anledning af deres seneste bog *Islamister og naivister*. På et tidspunkt nævner Pittelkow, at Bernard Lewis, islamforskningens grand old man, mener, at et sandsynligt scenarium for Europa er, at kontinentet inden udgangen af det 21. århundrede vil have en flertalsbefolkning af muslimer. Pittelkow tillader sig at sige dette med en vis bekymring i stemmen, og han troede måske ligefrem, at Holm ville kunne se det problematiske i en sådan udvikling. Hvis dette var tilfældet, tog Pittelkow